

Grootschalige grondwaterverontreinigingen: van geval naar gebied!

Voor de aanpak van grootschalige grondwaterverontreinigingen biedt de huidige Wet bodembescherming (Wbb) onvoldoende ruimte om dit te doen in samenhang met geplande of voorgenomen ontwikkelingen in een gebied. Een aanpassing van de Wbb om die aanpak binnen gebiedsgericht beheer vorm te geven is in voorbereiding, terwijl een handreiking voor de uitvoeringspraktijk hierop anticipeert.

Door Co Molenaar

Over de auteur:

ing. N.J. Molenaar, Beleidscoördinator bodemsanering, Directie Leefomgevings- kwaliteit van het ministerie van VROM.

INLEIDING

In de brief aan de Tweede Kamer (8 januari 2008) geeft de minister van VROM de noodzaak aan om in gevallen van grootschalige grondwaterverontreinigingen een opschaling te laten plaatsvinden van een geval naar een gebiedsaanpak. Onderzoek geeft aan dat in Nederland in ongeveer 130 gebieden (met een gemiddelde omvang van 80 ha) een goed doorlatende ondergrond bestaat waarbinnen een groot aantal gevallen van grondwaterverontreiniging dicht bij elkaar voorkomen. In deze 130 gebieden liggen naar verwachting circa 6.500 (verwachte) saneringsgevallen met mobiele verontreinigingen. Deze gebieden liggen met name in de oudere binnensteden en industriegebieden. Sommige van deze situaties met grondwaterverontreiniging zijn mogelijk zo omvangrijk en complex dat zij naar verwachting niet meer op efficiënte wijze met de in de Wbb opgenomen gevalsbenadering zijn aan te pakken. Saneren per individueel geval is naar verwachting dan technisch en/of financieel niet haalbaar, en vaak milieuhygiënisch niet doelmatig. Bij gebiedsgericht beheer wordt aan de grenzen van het gebied voorkomen dat de verontreiniging zich verspreidt naar kwetsbare objecten, zoals waterwinningen en wordt binnen het afgebakende gebied ingezet op het optimaal benutten van kansen om (op termijn) tot kwaliteitsverbetering te komen.

In dit artikel wordt nader ingegaan op de achtergronden van de afspraken rondom de gebiedsgerichte aanpak van het verontreinigde grondwater die in het Convenant bodemontwikkelingsbeleid en aanpak spoedlocaties zijn gemaakt.

WIJZIGING VAN DE WBB

In het eerdergenoemde Convenant is de afspraak gemaakt dat het bevoegd gezag Wbb versneld de identificatie van spoedlocaties ter hand neemt. Van de totale te verwachten spoedlocaties gaat naar verwachting bij 80% om verspreidingsrisico's van ver-

ontreinigingen. Van dit percentage is naar verwachting weer 90% spoed op basis van een verspreiding van > 1000m³ per jaar en 10% heeft een directe relatie tot een bedreigd kwetsbaar object. Een gebiedsaanpak, waarbij voor verspreiding met name de gebiedsgrenzen van belang zijn, in verband met de bescherming van kwetsbare objecten en het omliggende grondwater en in veel mindere mate de verspreiding binnen het gebied an sich, biedt in die zin dus schaalvoordelen. Daarmee maakt het saneringen naar verwachting veel goedkoper. Dit zal zeker het geval zijn indien in een gebied ook ruimtelijke ontwikkelingen zullen gaan plaatsvinden en deze worden betrokken bij de aanpak van de grondwaterverontreinigingen. Een aantal gemeenten en provincies zijn al met gebiedsgerichte aanpak van grootschalige grondwaterverontreinigingen bezig maar lopen met name tegen juridische problemen op. De huidige Wbb gaat uit van een gevalgerichte benadering en geeft als zodanig geen ruimte voor een gebiedsgerichte aanpak. Vandaar dat in het Convenant de afspraak is gemaakt om zo snel mogelijk de wetgeving aan te passen en meer concreet een voorstel tot wijziging van de Wbb in de Ministerraad van januari 2010 te brengen. Ten behoeve van deze wijziging wordt eerst een beleidsnotitie opgesteld waarin de uitgangspunten en de onderwerpen van de wijziging worden benoemd en de wijze waarop hiermee wordt omgegaan. Deze beleidsnotitie wordt in overleg met de betrokken partijen vastgesteld, waarna omzetting in regelgeving kan plaatsvinden. De beleidsnotitie zal in de Stuurgroep van september a.s. worden geagendeerd.

Een belangrijk uitgangspunt van de wetswijziging is dat een ruime mate van flexibiliteit aan het bevoegd gezag geboden zal worden voor een 'eigen invulling'. Immers gebiedsgericht beleid vraagt om maatwerk en hierbij spelen vaak veel meer aspecten dan alleen de bodemverontreiniging (en zal de Wet ruimtelijke ordening (Wro) middels een structuurvisie het kader zijn waarin de totale ruimtelijke ontwikkeling van het gebied wordt beschreven). In dit kader is de aandacht dus specifiek gericht op het wegnemen van de belemmeringen die de Wbb nu opwerpt. Met de introductie van gebiedsgericht beheer zal een ont koppeling plaatsvinden van het beheer van het (verontreinigde) diepere grondwater en de aanpak van de verontreinigingsbron, c.q. het

brongebied, welke vaak in de bovengrond aanwezig is. Voor de sanering van de 'bovengrond' blijft de gebruikelijke (gevalsgerichte) aanpak in het kader van de Wbb van kracht. Voor gebiedsgericht grondwaterbeheer zal afhankelijk van de situatie naar verwachting sprake zijn van de introductie van een soort 'gebiedsplan grondwaterverontreiniging'. Een dergelijk plan treedt dan in de plaats van het klassieke gevalgerichte saneringsplan. Hiermee wordt voorkomen dat een extra planfiguur wordt geïntroduceerd, terwijl tevens sprake is van één plan voor het heel gebied. Hiermee wordt dan in feite ook een grens gesteld aan de aansprakelijkheid. Aansprakelijk te stellen partijen zullen in elk geval het eigen terrein moeten saneren en de bron van de verontreiniging wegnemen waar dat noodzakelijk is, aanvullend met een redelijke bijdrage aan de kosten van aanpak van het verontreinigd grondwater in de vorm van een afkoopsom. Dit betekent dat er formele overeenkomsten met de deelnemers uit het gebied zullen worden gesloten. Partijen die niet aan het gebiedsgerichte beheer willen meedoen, vallen dan automatisch terug op de gevalsregelingen van de Wbb. Wil dit effectief zijn dan is, zeker in het geval er met spoed moet worden gesaneerd, een adequate handhaving door het bevoegd vereist. De uitdaging van betrokkenen bij een dergelijk gebiedsproces is dat de voordelen van een dergelijke gebiedsaanpak evident zijn. Om de eerdergenoemde flexibiliteit zoveel mogelijk vorm te geven zal op wetsniveau zo min mogelijk (aanvullend) gedefinieerd worden. Zo blijkt bijvoorbeeld dat een definitie van de bron in de praktijk tot allerlei onduidelijkheden of ongewenste neveneffecten te geven. De kracht van het gebiedsproces is dat men dat gezamenlijk overeenkomt. Ook komt er geen landelijk norm voor het afkoopbedrag, bijvoorbeeld €x per m³ verontreinigd grondwater. De gebiedsspecifieke kenmerken bepalen dit in hoge mate en kan dus niet op landelijk niveau op een rechtvaardige manier worden vastgesteld.

HANDREIKING GEBIEDSGERICHT BEHEER

Gebruikelijk is dat ten behoeve van een gemakkelijke implementatie van de definitieve wijziging van de regelgeving een handreiking voor het bevoegd gezag wordt gemaakt. In het convenant is besloten hier op te anticiperen. Zo wordt het gedachtegoed uit bovengenoemde beleidsnotitie opgenomen en nader uitgewerkt in de handreiking gebiedsgericht grondwaterbeheer. Dit betekent dat het bevoegd gezag dit najaar hier al mee aan de slag kan. Immers het formele wetswijzigingstraject kent een doorlooptijd van enkele jaren. Alle betrokken partijen geven aan dat het ongewenst is hierop te wachten.

Daarnaast zal de handreiking juist handvatten voor gemeenten, provincies en waterschappen geven om afhankelijk van de gebiedskenmerken en de verontreinigingssituatie een keuze te

Gebiedsgerichte aanpak:
kan ik ook meedoen?

kunnen maken welke vorm van aanpak, geval-, cluster- of gebiedsaanpak, gewenst is. En belangrijk kenmerk van de gebiedsgerichte aanpak is dat betrokkenen gezamenlijk een visie opstellen betreffende de gewenste ontwikkelingen in het gebied. Gelukkig hebben een groot aantal partijen (gemeenten, provincies en waterschappen) al ervaringen met gebiedsgerichte aanpak van verontreinigd grondwater en staan we niet aan het begin. Dit blijkt o.a. uit het SKB project PP 6325 Gebiedsgericht beheer van verontreinigd grondwater (oktober 2007) en de SKB-cahier Verontreinigd grondwater (mei 2008). Ook vanuit de zandgemeenten worden de ervaringen bij elkaar gebracht en bediscussieerd. De uitdaging waarvoor we staan is om ook de resterende 75% van de gemeenten bewust te maken van de mogelijkheden van een gebiedsgerichte aanpak. De nieuwe handreiking schetst juist het bredere kader van gebiedsontwikkeling en de afweging die initiatiefnemers hierin moeten maken. Daar waar mogelijk zal worden doorverwezen naar de eerdere genoemde projecten. Het ligt in de bedoeling om deze handreiking op termijn te verbreden met energievraagstukken en het gebruik van de ondergrond. Als zodanig wordt gekozen voor een soort groeiemodel.

BROCHURE KRW/GWR IN RELATIE TOT BODESANERINGSBELEID

Hoewel de Kaderrichtlijn Water (KRW) in 2000 door de lidstaten is vastgesteld en de Grondwaterrichtlijn (GRW) in 2006, is gebleken dat er een informatiebehoefte bij vooral gemeenten bestaat over de relatie tussen het bodemsaneringsbeleid en de verplichtingen voortvloeiend uit deze richtlijnen. Veel provincies zijn al bezig om in hun Stroomgebiedbeheerplannen (sgbp) de acties te formuleren die nodig zijn om bijvoorbeeld een goede chemische toestand te bereiken. Kennis van het bodemsaneringsbeleid en de ontwikkelingen hierin zijn hierbij van belang. In opdracht van het ministerie van VROM wordt op dit moment een brochure hierover opgesteld. Deze is naar verwachting in september a.s. beschikbaar.

(Advertentie)